

i bračni moral te ako na tom području nešto krene u krivo, ne izostaju pripovjedačeve moralne prosudbe.

Kršćanstvo posebno dolazi do izražaja, gotovo na svakoj stranici. Sav je roman prožet religioznošću i kršćanskim vrijednostima. Započinje pred župnom crkvom svetoga Roka nakon nedjeljne mise, a završava na Svetom brdu pobožnom smrću glavnoga junaka. Autor detaljno prikazuje koliko je vjera prisutna u narodu, ona oblikuje njegov život, njezine se svetinje poštuju. Refren koji se stalno može čuti na ustima likova romana nije izmislio pisac, nego ga samo prenosi iz narodnoga govora: »Neka je hvala i slava Svevišnjemu!« Vjera je na poseban način prisutna i u životu glavnog lika romana, Ivana koji je u svojim mladim danima doživio duboko religiozno, mistično iskustvo. Voden tim iskustvom živi sasvim drugačijim životom koji odskače od njegove okoline. Grijech iz mladosti Ivan Bazalo želi okajati i nadoknaditi te čini doživotnu pokoru kako bi zadovoljio Božjoj Pravdi. Pritom je i stvarnost obraćenja veoma dojmljivo opisana u njegovu životu.

S druge strane, Ivan Bazalo imao je i neobične prirodne darove te se razumio u ljekovite trave. Mnogima je pomagao i spašavao živote, stoga su ga mještani okolnih sela uvelike cijenili te nisu toliko osuđivali njegov način života. Međutim, pred tajnom drugoga svijeta, transcendencije koja je neprestano prisutna u životu Ivana Bazala, pripovjedač i drugi likovi samo se klanjaju u tišini. Uranjajući u ovu dušu obdarenu posebnim prirodnim sposobnostima i Božjom prisutnošću, analizirajući njegove postupke, Budak podastire vlastite moralne i vjerske poglede na život i svijet, u skladu s kršćanskom vjerom.

Kroz glavni lik romana autor razmišlja o smrti, pita se zašto neki umiru mladi, zašto se neki moraju mučiti; pred njegovim očima prolaze toliki egzisten-

cijalni problemi čije rješenje trenutno ostaje nedokučivo, tajnovito. Međutim, te tajne i nedostatake odgovora nikad ne dovode u sumnju vječne kršćanske isitne kojima je bio prožet cijeli narod, rodna Budakova Lika i on sam kao njezin dio i izdanak. Autor isprepliće kroz uvjerenja i izjave likova veliku istinu kako nad svim stvorenim, poviješću i ljudskim životima lebdi vječna Božja Pravda kojoj se treba pokoriti, koju treba poštivati, kojoj treba dati zadovoljštinu. Budak, kao da je predosjećao i slutio da će veoma brzo ući u otajstvo transcendencije, ostavio je dojmljive i duboke zapise o tajni ljudskoga postojanja i završetka. U svjetlu cijeloga Budakova književnoga opusa i onoga što se događalo prije i poslije svibnja 1945. godine, ovaj se roman može smatrati i njegovom duhovnom oporukom.

Božidar Nagy

Ratko Perić, *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi. Duhovne vježbe*, Crkva na kamenu, Mostar, 2012., 231 str.

Autor je navedenoga izdanja mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski dr. Ratko Perić. Zanimljiv predgovor napisao je msgr. Želimir Puljić, zadarki nadbiskup. Unutarnja struktura djela satkana je od sedamnaest naslova, koji od početka tematski prate biblijski tekst Knjige o Jobu. Na taj način biskup Perić obradio je cijelu Knjigu o Jobu te na temelju svetopisamskoga izvještaja iznio vlastita promišljanja o njoj. Na kraju djela nalazi se dodatak pod nazivom *Svećenikova iskaznica*. Ta je cjelina sastavljena od više korigiranih članaka koje je autor objavljivao u mostarskome biskupij-skom mjesječniku *Crkva na kamenu* pod vodom *Svećeničke godine* (2009./2010.), koju je bio proglasio papa Benedikt XVI. Riječ je o pojedinim svećeničkim

temama, ovdje prilagođenim sadržaju knjige u koji se harmonično uklapaju.

Ovo djelo msgr. Perića nije iscrpan i stručan egzegetski uradak, nego »duhovno vježbanje na svetopisamskoj podlozi«, kako sâm naglašava. Isto tako, prema autorovim riječima, knjiga predstavlja njegov skromni prilog nadolazećoj *Godini vjere*, koju je 11. listopada 2011. proglasio papa Benedikt XVI. motuproprijem »Porta Fidei«.

Problem patnje pripada najužoj tematici starozavjetne Knjige o Jobu koja po mnogima predstavlja remek-djelo mudrosne književnosti. U duhovnome smislu, patnja je prilika, ali ujedno može biti i kamen spoticanja čovjeku patniku. Koji je smisao patnje? Jedno je sigurno: čovjek nikada do kraja neće

dati odgovor na postavljeno pitanje. No, to ne znači da nema pravo promišljati o smislu patnje. Upravo se na to odlučio autor ove knjige, podijeliti svoja razmišljanja o patnji i životnim jadicovkama s čitateljima. Tako će na jednome mjestu istaknuti: »*Patnja je ključ vrjednovanja života, ljubavi i smisla. Zato, kad se patnja prihvati, tek onda postaje plodotvorna, neočekivana tvornica duhovne radosti i zadovoljstva.*«

Stoga ova knjiga biskupa Ratka Perića, u kojoj iznosi svoje vjersko i duhovno promišljanje o patnji, zainteresiranomu čitatelju može biti od velike koristi za duhovnu i intelektualnu izgradnju.

Marin Skender